

Bielsko-Biała, 9 marca 2025 r.

**DYREKTOR
INTERDYSCYPLINARNEJ SZKOŁY DOKTORSKIEJ
UNIwersYTETU BIELSKO-BIALSKIEGO**

**Propozycja tematu badawczego realizowanego
w ISD UBB**

Pracownik naukowo-badawczy/Zespół badawczy:

- Imię i nazwisko JOLANTA SZARLEJ

Tytuł i zakres tematu badawczego:

Językowy obraz świata stworzonego w Biblii

Biblia to dzieło o wyjątkowym znaczeniu wśród dokonań ludzkości, to niewyczerpane źródło wartości etycznych i estetycznych oraz podstawa wszystkich ważnych w cywilizacji europejskiej idei. Stanowiła i do dziś stanowi fundament kodeksu moralnego zarówno w świecie zachodnim, jak i wschodnim, dlatego nie sposób zlekceważyć prawd w niej zawartych, podejmując jakąkolwiek kwestię dotyczącą człowieka lub świata. *Biblia* jest zatem oczywistym punktem odniesienia dla badań nad człowiekiem i wytworzoną przez niego kulturą naszego kręgu cywilizacyjnego. Nie sposób pominąć ją w refleksji o człowieku i jego relacji do Boga, świata i innych istot. Jest źródłem archetypicznych wzorców osobowych i postaw utrwalanych w dziełach kultury na przestrzeni wieków. W interpretacji meandrow życia społecznego, w odczytaniu zawiłań współczesnego świata *Biblia* jawi się jako istotny punkt odniesienia, rodzaj kontrapunktu, ułatwiającego dotarcie do istoty zjawisk.

Biblijny językowy obraz świata stworzonego wyłania się z analizy wyrazów i związków wyrazowych, przysłów, symboli, a także form gramatycznych i reguł składniowych. Proponowana w podjętych badaniach metodologia kognitywna, niewykorzystywana dotąd szerzej w badaniach nad tekstem *Biblii*, daje szansę na przezwycięzenie fundamentalistycznej lektury Księgi Ksiąg, a także pokonanie ograniczeń analizy semiotycznej, prowadzonej w duchu strukturalizmu – zasady immanencji tekstu, uznania języka za strukturę autonomiczną, a co za tym idzie – zamknięcia się w postępowaniu badawczym na „odniesienia pozatekstualne”. Przyjęcie podstawowego dla kognitywizmu założenia o konwencjonalnym charakterze języka, umożliwia dotarcie do mechanizmów kategoryzacji, które są zależne od świata zewnętrznego (przyrodniczego, społecznego, uwarunkowań historycznych etc.), w którym żyje kategoryzujący podmiot, a także od kształtującej go kultury oraz wyznawanego przez niego systemu wartości. Wpisanie się w nurt badań etnolingwistycznych pozwala traktować analizę lingwistyczną jako pośrednią metodę poznawania społeczności, w której powstała *Biblia*, oraz narzędzie lepszego zrozumienia samego przekazu Księgi Ksiąg. Świadomość fundamentalnej różnicy między tekstem oryginalnym *Biblii* a jego przekładami oraz faktu, że każde tłumaczenie dzieła jest zarazem jego interpretacją, każe poszukiwać w analizie lingwistycznej potencji tekstu, stanowiącej podstawę dla różnorodnych konfesyjnych lub literackich odczytań.

Przykładowe kierunki interpretacji:

1. Językowy obraz świata stworzonego w *Starym* i/lub *Nowym Testamencie* (np. językowy obraz kosmosu, językowy obraz świata nieożywionego, językowy obraz świata ożywionego: roślinnego, zwierzęcego i ludzkiego – odmienny od europejskiego sposób kategoryzacji świata).
2. Wybrane motywy/symbole biblijne w tekstach kultury wysokiej i/lub popularnej.
3. Stylistyka biblijna – językowe cechy tłumaczeń wybranych ksiąg biblijnych na język polski.

Proponowany tematy prac badawczych w dyscyplinie¹:

językoznawstwo

(podpis)

Szczegółowy opis projektu badawczego (maksymalnie 4 strony):

1. Doświadczenie naukowe promotora (uczestnictwo w zespole badawczym, publikacje, udział w projektach, itp.):

Doktor habilitowana nauk humanistycznych (językoznawstwo), profesor w Katedrze Polonistyki na Wydziale Humanistyczno-Społecznym UBB. Ukończyła studia magisterskie i doktoranckie na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (magisterium 1992 r., doktorat 1999 r.). Dwukrotnie zdobyła wyróżnienia Fundacji Primus inter Pares (srebrna odznaka – 1989 r., złota odznaka – 1990 r.). W 1991 r. otrzymała stypendium Rządu Francuskiego. Jest członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopism naukowych „Świat i Słowo” oraz „Media i Społeczeństwo”, a także wieloletnim członkiem Koła Współpracowników Zespołu Języka Religijnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, Komisji Języka Religijnego przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów, Komisji Językoznawstwa PAN, Komisji Historycznoliterackiej PAN, Towarzystwa Teologicznego w Krakowie (oddział w Bielsku-Białej).

Prowadzi badania nad językiem sacrum, zwłaszcza nad właściwościami języka i struktury tekstów biblijnych, nie wyłączając struktury semantycznej tekstu oryginalnego. Zajmuje się językoznawstwem kulturowym i socjolingwistyką, metodologią, lingwistyką tekstu (w tym problemem kohezji i koherencji tekstu), semantyką kognitywną, a zwłaszcza problemami konceptualizacji doznań zmysłowych oraz pojęć religijnych w różnych językach, a także dyskursem religijnym. Bliskie są jej także filozofia języka, hermeneutyka i retoryka biblijna oraz studia antropologiczne. Autorka kilkudziesięciu artykułów poświęconych tej problematyce, a także książek *Epifanie biblijne* oraz *Językowy obraz człowieka w profetycznych księgach Starego Testamentu*, redaktorka pięciu monografii zbiorowych.

2. Informacje o zapleczu badawczym do realizacji projektu:

Kompetencje kadry naukowej, zasoby biblioteki i doświadczenie badawcze jednostek Wydziału Humanistyczno-Społecznego w pełni gwarantują realizację proponowanego projektu, także w odniesieniu do oryginalnej wersji tekstu *Biblii*.

3. Możliwości mobilności międzynarodowej dla doktoranta:

Wydział Humanistyczno-Społeczny szczyci się bogatym doświadczeniem we współpracy międzynarodowej z wieloma ośrodkami akademickimi Unii Europejskiej. Dowodzą tego liczne podpisane umowy o współpracy oraz faktycznie realizowana wymiana zarówno pracowników, jak i studentów, także polonistów.

¹ Zaznaczyć właściwe.

4. Możliwości zatrudnienia doktoranta w grantach badawczych lub zleceniach dla przemysłu, realizacji tematu w zespołach badawczych:

Istnieje możliwość aplikacji o granty badawcze na potrzeby proponowanych badań.

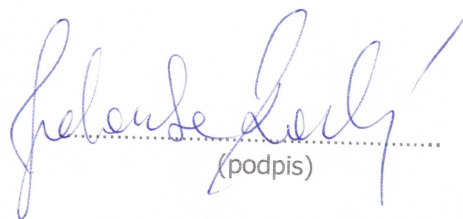
5. Możliwości prowadzenia badań w ramach międzynarodowych zespołów naukowo-badawczych:

Przynależność promotora do Koła Współpracowników Zespołu Języka Religijnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN oraz Komisji Języka Religijnego przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów daje szansę monitorowania badań nad szeroko pojmowanym *sacrum* w kulturze prowadzonych w Polsce oraz innych krajach europejskich.

6. Wymagania jakich oczekuje od kandydata osoba/zespół zgłaszający temat badawczy:

Realizacja zaproponowanego projektu wymaga, poza kompetencjami filologicznymi i predyspozycjami do pracy naukowej, dobrej znajomości *Biblii*. Mile widziana znajomość języków biblijnych.

7. Tematy innych prac doktorskich, w których wnioskujący jest aktualnie promotorem lub opiekunem pracy:

(podpis)